

N:o 4.

Ank. till Riksd. kansli den 21 febr. 1890, kl. 3 e. m.

Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 1 i anledning af väckt motion om skärpta vilkor för rättighet att idka handel.

Med erinran, att det vore allmänt känt, hurusom rättighet att idka landthandel vore lätt förvärfvad, hvadan personer, som saknade erforderliga insigter och kvalifikationer för handelsyrkets bedrivande, kunde deråt egna sig, att antalet landthandlande därför blifvit allt för stort samt att till följd häraf landthandeln mångenstädes bedrefves på ett sätt, som för landthandlandena sjelfva vore förlustbringande på samma gång som det åstadkomme skada i ekonomiskt och moraliskt hänseende bland ortens befolkning, har herr *Johan Pettersson* i Boestad uti en inom kammaren väckt, till utskottet hänvisad motion, n:o 41, föreslagit, att sådana förändringar borde vidtagas uti den i ämnet gällande lagstiftning, att för bedrivande af landthandel skulle erfordras medgifvande icke allenast af den kommun, inom hvilken handeln skulle komma att utöfvas, än äfven af länsstyrelsen, som egde pröfva behöfligheten af det för handelns utöfvande sökta tillståndet, äfvensom att, såsom vilkor för landthandels idkande, borde föreskrifvas, att sökanden styrkte sin duglighet i räknenskapers förande samt att han minst ett år »i yrket praktiserat».

Motioner i enahanda syfte, som den nu ifrågavarande, hafva under de sistförflutna åren varit inom kammaren väckta. Vid 1886 års riksdag föreslog herr P. Zimdahl, att Riksdagen ville hos Kongl. Maj:t anhålla, bland annat, om den förändring uti kongl. förordningen angående utvidgad näringsfrihet den 18 juni 1864, att skärpta bestämmelser infördes i fråga om sådan handel, hvaröfver bok borde föras; men sedan tillfälliga utskottet n:o 2 afstyrkt motionen, bland annat, på den grund, att motionären icke uppgifvit, hvilka skärpta bestämmelser, han med sitt förslag afsåge, afslogs motionen i kammaren, utan att någon röst höjdes till förmån för förslaget.

Vid 1888 års riksdag väckte herr Lars Persson i Heljebol motion derom, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om förslag till sådan ändring uti ofvanberörda kongl. förordning, att tillstånd till utöfvande af landthandelsyrket måtte af Kongl. Maj:t meddelas först sedan vederbörande kommunalnämnd, med tagen hänsyn till såväl sökandens kompetens som till socknens behof af handelsrörelse, till ansökningslemnat sitt bifall. Jemväl denna motion afstyrktes af tillfälliga utskottet n:o 1, som uti sitt betänkande bland annat erinrade, att, då enligt kongl. förordningen den 23 september 1887, Konungens befallningshafvande egde att omedelbart bevilja tillstånd till varors kringförande till försäljning, det skulle, om motionen bifölles, inträffa, att det blefve vida lättare att erhålla tillstånd till gårdfarihandel än till idkande af landthandel.

För belysning af nu förevarande fråga har Sveriges allmänna handelsförening till utskottet låtit aflemna en promemoria, så lydande:

»P. M.

Af rikets 2,388 landtkommuner hafva till dato 928 till Sveriges allmänna handelsförening inkommit med i kommunalstämma beslutade svar å föreningens cirkulär med begäran om upplysning angående landthandeln samt huruvida ändring i för densamma gällande lagbestämmelser ansåges erforderlig; och framgår af dessa svar, af hvilka 34 icke innefatta något uttalande i saken, bland annat:

att 264 kommuner icke anse förändrade lagstadganden af omständigheterna påkallade;

att 595 kommuner önska skärpta dylika bestämmelser och att 221 af dessa kommuner förorda kompetensvilkor för rätt att idka landthandel; samt

att i 35 kommuner landthandel icke förekommer eller är af ringa betydelse, men att af samma kommuner 3 förordat sådana kompetensvilkor.

Stockholm den 17 februari 1890.

E. G. Sundberg.

Den föreliggande motionen sönderfaller i två olika framställningar. Uti den förra delen föreslår nemligen motionären, att för idkande af landthandel skulle erfordras tillstånd icke allenast af den kommun, inom hvilken handeln skulle idkas, än äfven af länsstyrelsen. Uti den senare framställningen åter vill motionären såsom ytterligare vilkor för landthandels idkande uppställa två kompetensfordringar: insigter i räkenskapers förande samt förutvarande anställning uti yrket.

Vid bedömandet af dessa begge framställningar kan utskottet icke annat än såsom ett temligen allmänt känt förhållande konstatera, att landthandeln på en del ställen i vårt land visat sig skadlig: skadlig för ortens inbyggare, hvilka genom lättheten att åtkomma en del af dem förut föga begagnade lyxartiklar och njutningsmedel förledts till utgifter, som förut varit för dem främmande; skadlig äfven för de landthandlande, som saknat insigter och andra nödvändiga förutsättningar för handelns bedrivande och af sådan anledning efter en kort verksamhet gått till mötes sitt ekonomiska fall för att snart i samma fotspår efterföljas af andra, lika illa kvalificerade; skadlig slutligen icke så sällan äfven för de duglige, insigtsfulle och samvetsgranne landthandlandena, hvilka lidit genom den ojemna konkurrens, som framkallats af den förutnämnda kategorien af yrkesmedtäflare.

För utskottet är det icke heller okänt, hurusom landthandlande vid iråkadt obestånd och inträffad konkurs ofta dömas skyldiga till ansvar för vårdslöshet emot deras borgenärer — en vårdslöshet, som icke sällan förorsakats derigenom, att de saknat insigter uti den bokföring, som enligt kongl. förordningen den 4 maj 1855 dem ålegat.

Under sådana förhållanden skulle utskottet icke tvekat att förorda de af motionären föreslagna åtgärder, blott utskottet kunnat antaga, att dessa åtgärder verkligen befrämjat det åsyftade ändamålet.

Men, hvad nu först angår förslaget, att rättighet till landthandels utöfvande skulle göras beroende på särskildt tillstånd af »kommunen», hvarmed motionären antagligen afsett kommunalstämma, och länsstyrelse, så skulle ett sådant tillstånd ingalunda lemna några säkra garantier beträffande arten af deras verksamhet, åt hvilka tillståndet gafs. Visserligen skulle det ifrågasatta villkoret antagligen komma att på en del ställen minska landthandlandenas antal, men troligen på andra orter, der kommunalstämma och länsstyrelse icke gjorde någon svårighet vid tillstånds beviljande, icke verka någon förändring i antalet.

Beträffande åter de af motionären föreslagna kvalifikationer, så torde uti den omständigheten, att den, som börjar att för egen räkning utöfva landthandlandens yrke, förut under minst ett år deruti praktiserat, icke innefatta någon som helst säkerhet, att han härigenom förvärfvat de för yrket erforderliga insigterna. Deremot skulle man väl kunna anse, att en föreskrift derom, att för tillstånd till landthandels utöfvande erfordrades intyg, att den, som sökte tillståndet, egde insigt i räknenskapers förande, väl skulle i många fall vara af välgörande inflytande; men, då en sådan insigt icke utesluter möjligheten af vårdslöshet i andra hänseenden, samt föga sålunda vore vunnet genom en föreskrift i antydda syfte, hvilken föreskrift dessutom skulle hinderligt inverka på en del i öfrigt väl kvalificerade landthandlande, hvilka sjelfva icke ega förmåga att verkställa bokföringen, men önska att genom andra personer besörja densamma, anser sig utskottet icke heller böra tillstyrka förslaget i denna del.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt hemställer utskottet, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 21 februari 1890.

På utskottets vägnar:

GUSTAF BERG.